

การศึกษาค่าบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้

มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์^{๑*}

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค่าบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้ ทั้งลักษณะของค่าบอกเวลา รวมทั้งวัฒนธรรม ประเพณี และโลกทัศน์ของชาวไทยถิ่นใต้ที่สะท้อนผ่านค่าบอกเวลาเหล่านี้ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าค่าบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้มีทั้งสิ้น ๓ ประเภทใหญ่ ได้แก่ ค่าบอกจุดของเวลาภายใน ๑ วัน ค่าบอกวัน เดือน ปี และค่าบอกระยะเวลา นอกจากนี้ ค่าบอกเวลาเหล่านี้ยังสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมและประเพณีของชาวไทยถิ่นใต้ด้วย ทั้งในเรื่องอาชีพและวิถีชีวิต การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ วัฒนธรรมและประเพณีทางพุทธศาสนา การแสดงและกีฬาพื้นบ้าน รวมทั้งยังสะท้อนโลกทัศน์ของชาวไทยถิ่นใต้ที่เห็นว่าเวลามีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ คน และสัตว์ เวลา มีลำดับแบบอดีต ปัจจุบัน อนาคต เวลาใน ๑ วันสามารถแบ่งออกเป็นส่วนตัว ได้ เวลากลางวันและกลางคืนไม่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน และเวลาเป็นสิ่งที่หมุนเวียนไปโดยไม่หยุดนิ่ง

* ผู้เขียนขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ศิริพร ภักดีผาสุข และผู้ทรงคุณวุฒิผู้อ่านพิจารณาบทความเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อบทความนี้

^๑ นิสิตปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

เวลา เป็นสิ่งที่มนุษย์ในทุกสังคมและทุกวัฒนธรรมรู้จักคุ้นเคยเป็นอย่างดี เพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคม ในแต่ละสังคมต่างก็มีวิธีการบอกเวลาและคำบอกเวลาที่แตกต่างกันออกไป การศึกษา เรื่องเวลาจะทำให้เข้าใจสังคม วัฒนธรรม รวมทั้งมุมมองของผู้ใช้ภาษาได้อย่าง ชัดเจนยิ่งขึ้น งานวิจัยในภาษาไทยเกี่ยวกับเรื่องเวลาในปัจจุบันยังมีไม่มากนัก เช่น งานวิจัยเรื่อง **คำบอกเวลาในภาษาไทย** ของน้อมนิจ วงศ์สุทธิธรรม (๒๕๑๕) งานวิจัยเชิงเปรียบเทียบอุปลักษณะเกี่ยวกับเวลาในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เรื่อง **Conceptual Metaphors of Time in Thai and English** ของ Dale R. Kvalheim (2543) งานวิจัยเชิงประวัติเรื่อง **A Historical Study of Time Markers in Thai** ของ Pranee Kullavanijaya (2003) และ งานวิจัยเชิงเปรียบเทียบคำบอกเวลาในภาษาไทยและภาษาจ้วง เรื่อง **การศึกษา เปรียบเทียบวิธีการบอกเวลาในภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาจ้วงสังซี** ของ สุยถาย หยุ (๒๕๔๗)

จะเห็นได้ว่า งานวิจัยที่กล่าวแล้วข้างต้นเป็นงานวิจัยที่ศึกษาภาษาไทย มาตรฐาน ทั้งงานวิจัยที่ศึกษาลักษณะรวมของคำบอกเวลาในภาษาไทยเพียงภาษา เดียว และงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องเวลาในภาษาไทยเปรียบเทียบกับภาษาอื่น ได้แก่ ภาษาอังกฤษ และภาษาจ้วงสังซี รวมทั้งงานวิจัยที่ศึกษาในเชิงประวัติด้วย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาคำบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้ ทั้งลักษณะของคำบอกเวลา รวมทั้งวัฒนธรรม ประเพณี และโลกทัศน์ของชาวไทยถิ่นใต้ที่สะท้อนผ่านคำบอก เวลาด้วย โดยมีสมมุติฐานว่าภาษาไทยถิ่นใต้มีคำบอกเวลาที่หลากหลาย และสามารถสะท้อนวัฒนธรรมและโลกทัศน์ของชาวไทยถิ่นใต้ได้ ส่วนข้อมูลที่ใช้ในการ

* คำบอกเวลา (time marker) หมายถึง คำนามและนามวลีที่ทำหน้าที่บอกจุดของ เวลาและระยะของเวลา ซึ่งอาจเป็นคำเดี่ยว คำประสม หรือวลีก็ได้ (สุยถาย หยุ, ๒๕๔๗)

วิจัยนั้นได้จากการศึกษาคำและสำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับเวลาและการบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้ที่ปรากฏในหนังสือและพจนานุกรมภาษาไทยถิ่นใต้ รวมทั้งศึกษาข้อมูลจากผู้บอกภาษาด้วย

บทความนี้แบ่งเป็น ๓ ตอน ตอนที่ ๑ กล่าวถึงงานที่ศึกษาเกี่ยวกับเวลาในภาษาไทย ตอนที่ ๒ กล่าวถึงการศึกษาคำบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้ เสนอผลการวิจัย ส่วนตอนที่ ๓ เป็นบทสรุปและอภิปรายผล

๑. งานที่ศึกษาเกี่ยวกับเวลาในภาษาไทย

งานที่ศึกษาเกี่ยวกับเวลาในภาษาไทยสามารถแบ่งได้เป็น ๒ กลุ่มใหญ่ได้แก่ งานวิจัยเกี่ยวกับนิยามของคำบอกเวลา และงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของคำบอกเวลาทั้งด้านโครงสร้างและด้านความหมาย ดังนี้

๑.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับนิยามของคำบอกเวลา

พระยาอุปกิตศิลปสาร (๒๕๓๙) ได้จัดให้คำบอกเวลาอยู่ในหมวดคำวิเศษณ์ เรียกว่า กาลวิเศษณ์ หมายถึง คำวิเศษณ์บอกเวลา หมายความว่า คำวิเศษณ์ที่แสดงเวลาภวหน้าภวหลัง หรือเวลาปัจจุบัน หรือเวลาเร็ว ช้า ก่อน หลัง ฯลฯ ตัวอย่าง

๑. ประกอบนาม เช่น คนโบราณ คนภายหลัง คนเดี๋ยวนี้ เวลานาน เวลาช้า เวลาเร็ว เวลาเช้า เวลาเย็น ฯลฯ
๒. ประกอบกริยา เช่น นอนเช้า นอนนาน นอนก่อน นอนเดี๋ยวนี้ นอนเย็น ตื่นเช้า ฯลฯ

วิจิตร ภาณุวงศ์ (๒๕๒๐) กล่าวถึงคำบอกเวลาไว้ว่า หมายถึง คำซึ่งมีความหมายบ่งบอกเวลาและทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งใน ๒ อย่าง คือ

๑. ทำหน้าที่เป็นหน่วยเสริมบอกเวลาตามลำดับได้ อาจปรากฏต้นหรือท้ายประโยคก็ได้ เช่น

ฉบับปีที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘

กลางคืน อากาศหนาวมาก

อากาศหนาวมาก กลางคืน

คำบอกเวลาประเภทนี้ได้แก่คำว่า กลางคืน กลางวัน เช้า เช้าๆ ค่ำไป
ต่อมา ตะกั บัจจุบัน ปีกลาย แรกๆ หน้าฝน ใหม่ๆ เป็นต้น

๒. ทำหน้าที่เป็นหน่วยเสริมบอกเวลาตามลำพังไม่ได้ ต้องปรากฏร่วมกับ
คำบอกเวลาด้วยกัน หรือร่วมกับคำในหมวดอื่น เช่น

เมื่อตะกั ไปไหนมา

ไปไหนมา เมื่อตะกั

คำบอกเวลาประเภทนี้ได้แก่คำว่า กั ก่อน ขณะ ข้างขึ้น คราว ครู
คำ คิน ชั่วโมง เดี่ยว เดือน ตอน ทุ่ม นาที ปี โมง ยาม ยุค ระยะ ฤดู
วัน เวลา สมัย โอกาส จันทร์ เป็นต้น

นworรณ พันธ์ฐเมธา (๒๕๒๗) กล่าวถึงคำบอกเวลาไว้ว่า หมายถึง คำที่มีความหมายเกี่ยวกับเวลา และอธิบายว่า ในภาษาไทยมีการแบ่งเวลาที่มีระยะแน่นอนเป็นวินาที นาที ชั่วโมง วัน อาทิตย์ เดือน ปี ส่วนเวลาที่ไม่มีการกำหนดแน่นอน รู้จากการประมาณก็มี เช่น ขณะ ครู นอกจากนั้นยังอธิบายอีกว่า ใน ๑ วัน เรากำหนดเวลาตามดวงอาทิตย์เป็นเช้า สาย เทียง บ่าย เย็น ค่ำ ในช่วงเวลา ๑ อาทิตย์ เรากำหนดเวลาเป็นวันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ ฯลฯ ในช่วงเวลา ๑ ปี กำหนดเวลาเป็นมกราคม กุมภาพันธ์ ฯลฯ นworรณยังกล่าวอีกว่าคำบอกเวลามีลักษณะเหมือนคำนามสามัญหลายประการ เช่น ใช้ร่วมกับคำกริยา ขยายด้วยคำกริยา ขยายด้วยคำว่า นี่ นั้น ขยายด้วยคำบอกจำนวน ขยายด้วยคำบอกลำดับ ขยายด้วยประโยค และมีคำเชื่อมหน้าได้ เป็นต้น

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๑๖๓

๑.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของคำบอกเวลาทั้งด้านโครงสร้างและความหมาย

น้อมนิจ วงศ์สุทธิธรรม (๒๕๑๕) ศึกษาเรื่อง คำบอกเวลาในภาษาไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะและหน้าที่ของคำบอกเวลาในภาษาไทยทั้งเมื่อปรากฏตามลำพังและเมื่อเป็นส่วนประกอบของกาลวลี ข้อมูลที่ใช้ศึกษาเก็บรวบรวมมาจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๓๓ และจากภาษาพูดในชีวิตประจำวัน ผลการวิจัยพบว่า คำบอกเวลาในภาษาไทยมี ๒ ประเภท คือ คำบอกเวลาประเภทที่ ๑ จำนวน ๒๓ คำ ทำหน้าที่เป็นหน่วยเสริมบอกเวลาตามลำพังได้ เช่น เช้า เช้านี้ ต่อไป ตะกี๋ เที่ยง บ่ายๆ เป็นต้น และคำบอกเวลาประเภทที่ ๒ จำนวน ๑๐๘ คำ ทำหน้าที่เป็นหน่วยประโยคเสริมบอกเวลาตามลำพังไม่ได้ จะต้องทำหน้าที่ร่วมกับคำบอกเวลาด้วยกัน หรือร่วมกับคำในหมวดอื่นๆ เช่น ขณะ ครั้ง ชาติ ที เทอม ปี เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบว่า คำบอกเวลาทั้ง ๒ ประเภทนี้มีทั้งลักษณะที่คล้ายและแตกต่างจากคำนามและคำลักษณนาม กล่าวคือ คำบอกเวลามีลักษณะคล้ายคำนามตรงที่สามารถปรากฏหลังคำบุพบทได้ เช่น ในฤดูหนาว (คำบอกเวลา) ในหนังสือ (คำนาม) ในทางกลับกัน คำบอกเวลามีลักษณะต่างจากคำนามตรงที่คำบอกเวลาไม่สามารถปรากฏข้างหน้าคำบอกกำหนดเสียงโทได้ แต่คำนามปรากฏได้ เช่น หนังสือนี้ (คำนาม) *คืนนี้ (คำบอกเวลา) นอกจากนี้ คำบอกเวลายังอาจทำหน้าที่เป็นหน่วยประโยคเสริมบอกเวลาตามลำพังหรือ ทำหน้าที่ร่วมกับคำอื่นๆ อย่างไม่อย่างหนึ่งได้ ในขณะที่คำนามทำหน้าที่นี้ไม่ได้ เช่น กลางคืน หนาวมากไหม (คำบอกเวลา) *หนังสือหนาวมาก ไหม

ในด้านลักษณะที่คล้ายและแตกต่างจากคำลักษณนาม คำบอกเวลามีลักษณะคล้ายคำลักษณนามตรงที่สามารถปรากฏหน้าคำบอกกำหนดเสียงตรีได้ เช่น เช้านี้ ปีนั้น ปรากฏหน้าคำบอกลำดับที่ได้ เช่น คืนแรก วันสุดท้าย และปรากฏหลังคำหน้าคำบอกจำนวนได้ เช่น ทั้งเช้า อีกสัก ครู หรือปรากฏหลังคำบอกจำนวน ทุกเช้า ทุกคืน และปรากฏข้างหน้าคำหลังคำบอกจำนวนได้ เช่น

เที่ยงครึ่ง ปี่ครึ่ง ส่วนลักษณะที่แตกต่างจากคำลักษณนามคือกลุ่มคำที่มีคำบอกเวลาเป็นส่วนประกอบจะปรากฏในประโยคเริ่ม^๓ได้ เช่น ในขณะที่กลุ่มคำที่มีคำลักษณนามเป็นส่วนประกอบจะปรากฏในประโยคเริ่มไม่ได้ คือจะปรากฏในประโยคไม่เริ่ม^๔เท่านั้น เช่น เข้านี้ ปรากฏในประโยคเริ่มได้ เช่น เข้านี้อากาศดี ส่วน ตัวนี้ ปรากฏในประโยคเริ่มไม่ได้ เช่น ประโยคว่า ฉันชอบตัวนี้ จะใช้เป็นประโยคเริ่มไม่ได้ เพราะเมื่อพูดแล้ว ผู้ฟังจะไม่เข้าใจความหมาย ถ้าจะให้ผู้ฟังเข้าใจจะต้องมีข้อความเช่น เธอชอบเสื้อตัวไหน มาข้างหน้า ประโยค ฉันชอบตัวนี้ จึงถือว่าเป็นประโยคไม่เริ่ม

นอกจากนี้ คำบอกเวลาประเภทที่ ๑ อาจแบ่งเป็นหมวดคำย่อยๆ ตามหน้าที่ได้ ๘ หมวด คือ หมวดคำบอกเวลา เช่น แรกๆ หมวดคำบอกเวลา-กริยาวิเศษณ์ เช่น คำๆ เข้ายๆ เที่ยงๆ บ่ายๆ เย็นๆ หมวดคำบอกเวลา-คุณศัพท์ เช่น ต่อไป ต่อมา ปัจจุบัน หมวดคำบอกเวลา-กริยากรรม-กริยาวิเศษณ์ เช่น ป่วย หมวดคำบอกเวลา-กริยาวิเศษณ์-คุณศัพท์ เช่น ตะกี้ ปีกลาย หมวดคำบอกเวลา-นาม-กริยากรรม-คุณศัพท์ เช่น หน้าร้อน หน้าแล้ง หน้าฝน หมวดคำบอกเวลา-นาม-กริยาวิเศษณ์-คุณศัพท์ เช่น กลางคืน กลางวัน และ หมวดคำบอกเวลา-กริยากรรม-กริยาวิเศษณ์-คุณศัพท์ เช่น เข้า เที่ยง เย็น เป็นต้น ส่วนคำบอกเวลาประเภทที่ ๒ แบ่งเป็นหมวดย่อยตามหน้าที่ได้ ๑๒ หมวด ได้แก่ หมวดคำบอกเวลา เช่น ก็ ขณะ ครู่ พลบๆ หมวดคำบอกเวลา-นาม เช่น ฤดูใบไม้ผลิ ฤดูร้อน หมวดคำบอกเวลา-กริยากรรม เช่น พลบค่ำ

^๓ ประโยคเริ่ม หมายถึงประโยคซึ่งเราใช้เริ่มต้นบทสนทนาได้ เพราะเมื่อพูดแล้วผู้ฟังจะเข้าใจความหมายได้ทันที ไม่ต้องอาศัยคำพูดที่มาก่อน (วิจิตรน ภาณุพงศ์ ๒๕๒๐: ๑๔)

^๔ ประโยคไม่เริ่ม แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ ๑. ประโยคไม่เริ่มแบบปกติ ได้แก่ ประโยคไม่เริ่มซึ่งใช้เริ่มต้นบทสนทนาไม่ได้ จะต้องใช้เป็นประโยคตาม ๒. ประโยคไม่เริ่มแบบพิเศษ ได้แก่ ประโยคไม่เริ่มซึ่งใช้เริ่มต้นบทสนทนาได้ แต่ต้องใช้ในสถานการณ์พิเศษ (วิจิตรน ภาณุพงศ์ ๒๕๒๐: ๑๔)

ไฟล์ไฟล์ เข้ามิด หมวดคำบอกเวลา-กริยาวิเศษณ์ เช่น น้อย ดึกๆ หมวดคำบอกเวลา-คุณศัพท์ เช่น เดิม โบราณ ก่อนๆ หมวดคำบอกเวลา-เชื่อมประโยค เช่น ครั้ง คราว เดี่ยว หมวดคำบอกเวลา-นาม-เชื่อมประโยค เช่น เวลา หมวดคำบอกเวลา-กริยากรรม-กริยาวิเศษณ์ เช่น ดึก ป่าช้า สาย หมวดคำบอกเวลา-กริยาวิเศษณ์-คุณศัพท์ เช่น ข้างขึ้น ข้างแรม หมวดคำบอกเวลา-กริยาวิเศษณ์-เชื่อมประโยค เช่น ประเดี๋ยว หมวดคำบอกเวลา-กริยากรรม-กริยาวิเศษณ์-คุณศัพท์ เช่น ช้า และหมวดคำบอกเวลา-กริยาวิเศษณ์-คุณศัพท์-เชื่อมประโยค เช่น ก่อน

ส่วนกาลวลี หมายถึงกลุ่มคำตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไป ซึ่งทำหน้าที่เป็นหน่วยประโยคเสริมบอกเวลาได้เช่นเดียวกับคำบอกเวลา โดยอาจจะประกอบด้วยคำบอกเวลาล้วนๆ หรืออาจจะประกอบด้วยคำบอกเวลากับคำในหมวดอื่นก็ได้ กาลวลีมีหน่วยโครงสร้าง ๕ หน่วย คือ หน่วยบอกเวลา เช่น กลางวัน เมื่อสักครู่นี้ ในระยะ/ศตวรรษที่สิบแปด หน่วยบอกกำหนด เช่น เดือนนั้น เมื่อวานนี้/เอง เมื่อตอนสองทุ่มนี้/เอง หน่วยประโยคลดฐานะ เช่น คืนที่คนไปดูหนัง วันศุกร์ที่จะถึงนี้ หน่วยจำนวน เช่น เมื่อตอนสองทุ่ม อีกสัก/สิบปี อีกเดือนเดียว และหน่วยบุพบท เช่น ภายในสองชั่วโมง และ ตลอดเวลาสิบปีที่ผ่านมา

ชฎายา หยุ (๒๕๔๗) ศึกษาวิธีการบอกเวลาในภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาจ้วงสังขี ในงานวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบวิธีการบอกเวลาในภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาจ้วงสังขี โดยมุ่งศึกษาวิธีการบอกจุดเวลาและระยะเวลาของเวลา รวมทั้งศึกษาเปรียบเทียบโลกทัศน์ของผู้พูดภาษาไทยและผู้พูดภาษาจ้วงที่สะท้อนจากวิธีการบอกเวลาด้วย ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้เก็บรวบรวมจากพจนานุกรมและจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาจ้วง

ผลการวิจัยพบว่า ภาษาไทยและภาษาจ้วงมีการบอกเวลาภาษาใน ๑ วัน เป็น ๓ แบบ ได้แก่ การบอกเวลาที่ไม่เป็นทางการ การบอกเวลาถึงทางการ และการบอกเวลาที่เป็นทางการ นอกจากนี้ยังพบว่า ภาษาไทยและภาษาจ้วงมี

การบอกจุดเวลาของวัน เดือน ปี เป็น ๒ แบบ ได้แก่ การบอกเวลาที่ไม่เป็นทางการและการบอกเวลาที่เป็นทางการ นอกจากนี้ ยังพบว่าภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีการใช้หน่วยสร้างและสำนวนต่างๆ มาใช้ในการบอกระยะเวลาโดยประมาณ โดยภาษาไทยมีหน่วยสร้างทั้งหมด ๑๓ หน่วยสร้าง และมีสำนวน ๔ ประเภท ส่วนภาษาอังกฤษมีหน่วยสร้างทั้งหมด ๑๐ หน่วยสร้าง และมีสำนวนประเภทเดียว นอกจากนั้น ภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้แบ่งระยะของเวลาออกเป็น ๔ ระดับเหมือนกัน

ในด้านโลกทัศน์ที่สะท้อนจากวิธีการบอกเวลา ผลการศึกษาพบว่าวิธีการบอกเวลาเหมือนกันและแตกต่างกันของภาษาไทยและภาษาอังกฤษสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์เกี่ยวกับเวลาทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกันของผู้พูดภาษาไทยและภาษาอังกฤษด้วย

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำแนวคิดทั้งเรื่องคำนิยามต่างๆ เกี่ยวกับเวลา และวิธีการศึกษาเกี่ยวกับคำบอกเวลาในวิจัยที่ได้กล่าวไปแล้วมาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้ต่อไป

๒. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าคำบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้มีทั้งสิ้น ๓ ประเภทใหญ่ ได้แก่ คำบอกจุดของเวลาภายใน ๑ วัน คำบอกวัน เดือน ปี และคำบอกระยะเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้ นอกจากนี้ ยังพบว่าคำบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้ยังสะท้อนวัฒนธรรมและประเพณี รวมทั้งสะท้อนโลกทัศน์ของชาวถิ่นใต้ด้วย ดังนี้

๒.๑ คำบอกจุดของเวลาภายใน ๑ วันในภาษาไทยถิ่นใต้

จุดของเวลา (point of time) หมายถึง จุดใดจุดหนึ่งในกระแสเวลา จุดของเวลาแสดงตำแหน่งหรือลำดับของเวลา ซึ่งจะตอบคำถามว่า เมื่อไร ได้ (อุยถาย หยุ, ๒๕๔๗)

คำบอกจุดของเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้มีดังนี้

๒.๑.๑ คำบอกจุดของเวลาโดยการสังเกตธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมรอบตัว

ขุนวิจิตรมาตรา (๒๕๑๘: ๕๓ อ่างใน อุษณาย หยุ. ๒๕๔๗) ได้กล่าวไว้ว่า “ในสมัยโบราณ เราไม่มีนาฬิกาอย่างในปัจจุบันใช้ในการแบ่งเวลาย่อยในวันหนึ่งๆ ประมาณเอาตามสิ่งที่เคยชินอยู่ตามปรกติวิสัย เช่น เวลาไก่ขัน เวลาแสงเงิน แสงทองขึ้น เวลาพระครองผ้า เวลาพระบิณฑบาต เวลาเพล เวลาควายเข้าคอก เวลาเข้าได้ ฯลฯ เวลาเกิดของคนบางคนถ้าเราไปตาม เขาจะบอกว่าเกิดเวลาพระบิณฑบาต หรือเวลาควายเข้าคอก แม้จนในปัจจุบันนี้ก็ยังคงใช้กันอยู่....”

จากข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาพบว่า คำบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้จำนวนมากมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว คำบอกเวลาเหล่านี้ อาจเกิดขึ้นจากการที่ในสมัยโบราณยังไม่มีนาฬิกาใช้บอกเวลาเช่นในสมัยปัจจุบัน จึงต้องมีการสังเกตลักษณะธรรมชาติต่างๆ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมรอบตัวเพื่อช่วยบอกเวลา นำสังเกตว่าคำบอกเวลาเหล่านี้เป็นการบอกเวลาอย่างคร่าวๆ เท่านั้น ไม่สามารถบอกเวลาที่เฉพาะเจาะจงลงไปอย่างการบอกเวลาโดยใช้นาฬิกา เครื่องบอกเวลาจากธรรมชาติที่ชาวไทยถิ่นใต้ใช้มีทั้งการสังเกตจากดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และดวงดาว ดังนี้

๒.๑.๑.๑ คำบอกเวลาโดยการสังเกตดวงอาทิตย์เป็นหลัก

คำบอกเวลาโดยสังเกตดวงอาทิตย์ที่ทั้งที่สังเกตการขึ้นลงของดวงอาทิตย์ ระดับแสงสว่างของดวงอาทิตย์ ทั้งในช่วงเช้ามีดจนสว่าง และช่วงเย็นจนถึงค่ำ รวมทั้งจากอุณหภูมิของดวงอาทิตย์ด้วย ดังตัวอย่าง

หวันขึ้น (ตะวันขึ้น)

หวันตั้งดาน (ช่วงเวลาเช้าตรู่)

หวันฉีกหมอก (ช่วงเวลาเช้าตรู่ขณะที่ยังมีหมอกลงจัด)

หัวหมอก^๕ (ช่วงเวลาเช้ามีตขณะที่ยังมีหมอกลง)

หัวหวาง (ช่วงเวลาเช้าตรู่ เมื่อเริ่มมีแสงสว่าง)

หัวนเพ็ลยิก (ช่วงเวลาบ่าย)

หัวนเย็น (เวลาเย็น)

๒.๑.๑.๒ คำบอกเวลาโดยการสังเกตดวงจันทร์เป็นหลัก

คำบอกเวลาโดยสังเกตดวงจันทร์เป็นหลักแสดงให้เห็นว่าชาวไทยถิ่นใต้สังเกตการขึ้นลงของดวงจันทร์ และนำมาใช้ในการบอกเวลาช่วงกลางคืน ดังตัวอย่าง

จันทร์ตั้งดวง (ช่วงเวลาที่พระจันทร์เริ่มขึ้นพ้นจากขอบฟ้า)

เดือนเต็ม (ช่วงเวลาข้างขึ้น)

เดือนคว่ำ (ช่วงเวลาข้างแรม)

๒.๑.๑.๓ คำบอกเวลาโดยการสังเกตดวงดาวเป็นหลัก

การสังเกตดวงดาว เช่น ดาวจระเข้ ดาวศุกร์ และดาวลูกไก่ ก็เป็นวิธีการบอกเวลาอย่างหนึ่งของชาวไทยถิ่นใต้ซึ่งสะท้อนออกมาในคำบอกเวลาต่อไปนี้

ดาวเข้เอาหัวขึ้น (เวลาดึก)

ดาวรุ่งขึ้น (เวลาประมาณ ๕.๐๐ น.)

ดาวลูกไก่ขึ้น (เวลาประมาณ ๑๕.๐๐ น.)

^๕ หัว ว.เริ่ม, คำบอกเวลาแรกเริ่ม เช่น หัวค้ำ-ย่าค้ำ, หัวเช้า-เช้าตรู่, หัวรุ่ง-ยารุ่ง, หัวหมอก-เช้าตรู่; ลึกหมอก ก็ว่า. (สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๒๕๒๕: ๒๕๐)

๒.๑.๒ คำบอกจุดของเวลาโดยการสังเกตพฤติกรรมของคน

นอกจากการสังเกตธรรมชาติแวดล้อมรอบตัวแล้ว ชาวไทยถิ่นใต้ยังมีคำบอกเวลาที่เกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของคนในท้องถิ่นนั้นๆ อีกด้วย โดยเฉพาะพฤติกรรมที่เป็นกิจวัตรประจำวันทั้งของพระสงฆ์และของฆราวาสด้วย เช่น

ตอนพระยีนบาตร (ตอนเช้า)

เพล (เวลาที่พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเที่ยง ประมาณ ๑๑.๐๐ น.)

เข้าใต้เข้าไฟ (ช่วงเวลาเย็นที่เริ่มมืดต้องใช้แสงไฟ)

๒.๑.๓ คำบอกจุดของเวลาโดยการสังเกตพฤติกรรมของสัตว์

พฤติกรรมสัตว์หลายอย่างที่มีการนำมาใช้เป็นคำบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้ เช่น ไก่ วิว ควาย สุนัข จักจั่น และ นก แสดงให้เห็นสภาพสังคมเกษตรกรรมที่คนกับสัตว์มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด จากข้อมูลที่ใช้ศึกษาพบว่า ไก่ เป็นสัตว์ที่ปรากฏในคำบอกเวลามากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่า ไก่ เป็นสัตว์พื้นเมืองสามารถพบได้ทั่วๆ ไปแทบทุกบ้าน ดังตัวอย่าง

ไก่เถื่อนขัน (เวลาที่ไก่ป่าขัน ประมาณ ๒.๐๐ น.)

ไก่ขันรวม (เวลาไก่ลู่ขันประมาณ ๕.๐๐ น.)

ยามหมาหลับ (เวลาหลังเที่ยงคืนแล้วจนถึง ๓.๐๐ น.)

หรีงแห้วร้อง^๔ (เวลาไก่ลู่ขันประมาณ ๑๔.๐๐ น.)

นกชุมรัง^๕ (เวลาไก่ลู่ขัน)

^๔ หรีงแห้ว น.จักจั่น เไรไร

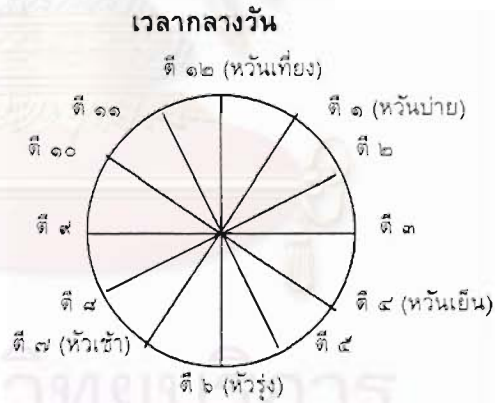
^๕ ชุม ก. ชุมนุ่

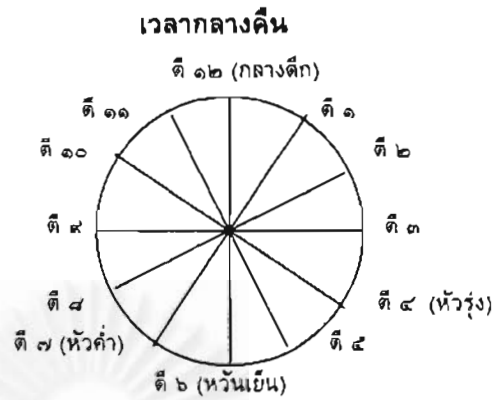
๒.๑.๔ ค่าบอกจุดของเวลาโดยระบบตัวเลข

ค่าบอกจุดของเวลาโดยใช้ระบบตัวเลขนั้น ภาษาไทยถิ่นใต้ใช้ระบบตัวเลข ๑-๑๒ เพียงระบบเดียว แตกต่างจากภาษาไทยกลางที่มี ๒ ระบบใหญ่ คือ ระบบตัวเลข ๑-๕ และระบบตัวเลข ๑-๑๒ (ชุยถาย หยุ, ๒๕๔๗) ค่าบอกจุดของเวลาโดยระบบตัวเลข ๑-๑๒ ในภาษาไทยถิ่นใต้จะใช้คำว่า ตี ตามด้วยตัวเลข ๑-๑๒ ทั้งเวลากลางวัน และเวลากลางคืน ไม่มีใช้คำว่า หุ้ม หรือ โมง ตามอย่างภาษาไทยกลาง ดังนี้

เวลาหลังเที่ยงคืน - เที่ยงวัน			เวลาหลังเที่ยงวัน - เที่ยงคืน		
ตี ๑	ตี ๒	ตี ๓	ตี ๑	ตี ๒	ตี ๓
ตี ๔	ตี ๕	ตี ๖	ตี ๔	ตี ๕	ตี ๖
ตี ๗	ตี ๘	ตี ๙	ตี ๗	ตี ๘	ตี ๙
ตี ๑๐	ตี ๑๑	ตี ๑๒	ตี ๑๐	ตี ๑๑	ตี ๑๒

แผนภูมิแสดงการแบ่งเวลากายใน ๑ วันในภาษาไทยถิ่นใต้ตามระบบตัวเลข ๑-๑๒

จะเห็นได้ว่าการบอกจุดของเวลาตามระบบตัวเลขในภาษาไทยถิ่นใต้ นั้นเป็นแบบ ตี + ตัวเลข ทั้งกลางวันและกลางคืนก็ใช้เหมือนกัน การบอกเวลาในชีวิตประจำวันโดยใช้ระบบตัวเลขนี้สามารถบอกเวลาที่เฉพาะเจาะจงได้ ในการเข้าใจความหมายว่าจะเป็กลางวันหรือกลางคืนนั้นจะต้องอาศัยบริบทช่วยให้รู้ว่าผู้พูดกำลังหมายถึงช่วงเวลาใด หากไม่ทราบแน่ชัดก็อาจเพิ่มคำบอกเวลาที่ไม่เฉพาะเจาะจงได้แก่ คำบอกเวลาจากการสังเกตดวงอาทิตย์ต่อจากตัวเลขบอกเวลา เช่น ตี ๑ สามารถตีความได้ ๒ ความหมาย คือ ๑.๐๐ น. และ ๑๓.๐๐ น. เพื่อให้เข้าใจความหมายที่ถูกต้องยิ่งขึ้น ผู้พูดอาจเพิ่มคำว่า กลางคืน, กลางดึก เมื่อหมายถึง ๑.๐๐ น. เป็น ตี ๑ กลางคืน, ตี ๑ กลางดึก หรืออาจเพิ่ม หัวนบ่าย เป็น ตี ๑ หัวนบ่าย เมื่อหมายถึง ๑๓.๐๐ น. หรือหากพูดว่า ตี ๕ ก็อาจเพิ่มคำว่า ตี ๕ หัวรุ่ง เมื่อหมายถึง ๕.๐๐ น. หรือ ตี ๕ หัวเย็น เมื่อหมายถึง ๑๗.๐๐ น. เป็นต้น จะเห็นได้ว่าชาวไทยถิ่นใต้มีการบอกจุดของเวลาที่เกิดจากการผสมผสานระบบตัวเลขและการสังเกตธรรมชาติรอบตัวเข้าด้วยกันเพื่อสื่อความหมายที่ชัดเจนขึ้น

โดยทั่วไปแล้ว หากใช้การบอกเวลาตามระบบตัวเลขก็สามารถใช้ได้เรื่อยๆ ตามลำพังได้ ยกเว้นว่าเมื่อบริบทคลุมเครือ ไม่สามารถเข้าใจอย่างชัดเจนได้ว่าเป็นเวลากลางวันหรือกลางคืนจึงจะใช้คำบอกเวลาที่ไม่เฉพาะเจาะจงเข้ามาช่วยเพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การที่คำบอกเวลาภาษาไทยถิ่นใต้โดยระบบตัวเลข ๑-๑๒ ใช้คำว่า ดี เหมือนกันทั้งเวลากลางวันและกลางคืน อาจแสดงให้เห็นว่าชาวไทยถิ่นใต้ไม่ได้ให้ความสำคัญกับความแตกต่างของเวลากลางวันและกลางคืนมากเท่ากับชาวไทยภาคกลางที่มีการแยกเวลากลางวันและกลางคืนโดยใช้คำว่า ทุ่ม และ โมง กำกับ

๒.๒ คำบอกวัน เดือน ปี ในภาษาไทยถิ่นใต้

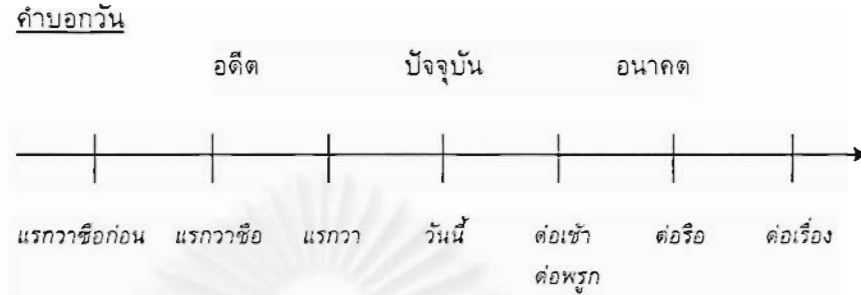
ในหัวข้อที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงคำบอกเวลาภายใน ๑ วันมาแล้ว ในหัวข้อนี้จึงจะได้ศึกษาหน่วยที่ใหญ่ขึ้นถัดจากเวลาใน ๑ วัน นั่นคือ การบอกวัน เดือน ปี จากข้อมูลที่ใช้ศึกษาพบว่า การบอกวัน เดือน ปี ในภาษาไทยถิ่นใต้สามารถแบ่งออกเป็น ๓ แบบใหญ่ ได้แก่ คำบอกวัน เดือน ปี ตามแนวคิดอดีต ปัจจุบัน และอนาคต คำบอกวัน เดือน ปีตามแนวคิดจุดเริ่มต้น และจุดปลาย และคำบอกวัน เดือน ปี ตามระบบปฏิทิน ดังนี้

๒.๒.๑ คำบอกวัน เดือน ปี ตามแนวคิดอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

คำบอกวัน เดือน ปี ตามแนวคิดอดีต ปัจจุบัน อนาคต เป็นการมองว่าเวลาเป็นกระแสเหมือนกระแสน้ำ สามารถเคลื่อนที่ได้ จุดที่ผู้พูดกำลังพูดเป็นเวลาในปัจจุบัน เวลาก่อนปัจจุบันคือเวลาในอดีต และเวลาหลังจากปัจจุบันคือเวลาในอนาคต

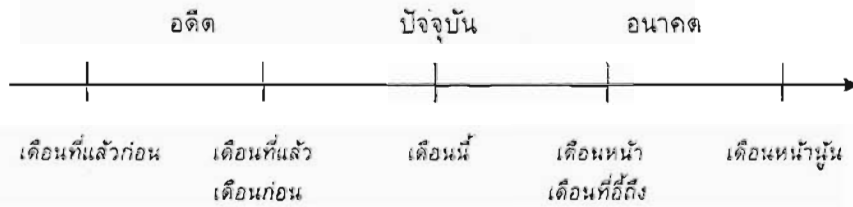
จุดเวลาของวันในอดีต มีคำเรียกหลายคำ ได้แก่ แรกวา (เมื่อวาน) แรกวาซื่อ (เมื่อวานซืน) แรกวาซื่อก่อน (วันก่อนเมื่อวานซืน) จุดของวันในปัจจุบันใช้คำว่า วันนี้ ส่วนจุดของวันในอนาคตใช้คำว่า ต่อเข้า / ต่อพรุก (พรุ่งนี้) ต่อรีอ (มะรืนนี้) และ ต่อเรื่อง (มะเรื่อง) ดังนี้

แผนภูมิแสดงคำบอกวัน ตามแนวคิดอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

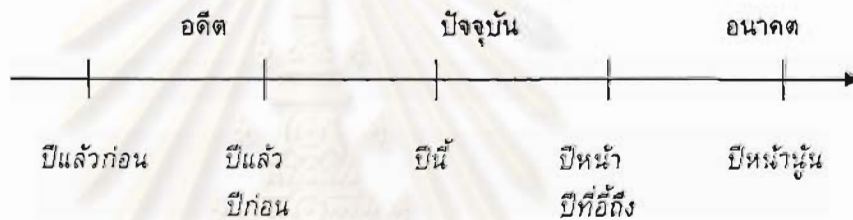

จะเห็นว่าจุดของเวลาตามแนวคิดอดีต ปัจจุบัน อนาคต ที่เห็นจากคำบอกวันในภาษาไทยถิ่นใต้ดังกล่าวแบ่งออกเป็น ๗ จุด คือ ปัจจุบัน ๑ จุด อดีต ๓ จุด และอนาคต ๓ จุด ลักษณะเช่นนี้ต่างจากภาษาไทยกลางตรงที่ภาษาไทยกลางมีจุดของเวลาตามแนวคิดอดีต ปัจจุบัน อนาคต เพียง ๖ จุด คือ ปัจจุบัน ๑ จุด อดีต ๒ จุด และอนาคต ๓ จุด กล่าวคือจุดของเวลาในอดีตของภาษาไทยกลางย้อนไปเพียง ๒ จุด ได้แก่ เมื่อวานนี้ และเมื่อวานซืนนี้ (สุภดาพย. ๒๕๔๗: ๖๔) ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้มีจุดของเวลาที่มาก่อน เมื่อวานซืนนี้ได้แก่ แรมกวางชื่อก่อน ด้วย

จุดเวลาของเดือน จากการศึกษาพบว่ามีคำบอกเวลาทั้งสิ้น ๗ คำ ได้แก่ เดือนที่แล้ว หรือ เดือนก่อน และ เดือนที่แล้วก่อน (เดือนก่อนเดือนที่แล้ว) บอกจุดเวลาในอดีต เดือนนี้ บอกจุดเวลาในปัจจุบัน เดือนหน้า เดือนที่อีถึง (เดือนที่จะถึง) และ เดือนหน้านั่น (เดือนหลังจากเดือนหน้า) บอกจุดเวลาในอนาคต ดังนี้

ค่าบอกเดือน

จุดเวลาของปี มีค่าบอกเวลาในอดีต ๓ คำคือ ปีแล้ว (ปีที่แล้ว) ปีก่อนปีแล้วก่อน (ปีก่อนปีที่แล้ว) ค่าบอกเวลาปัจจุบัน ๑ คำ คือ ปีนี้ และค่าบอกเวลาอนาคต ๓ คำ คือ ปีหน้า ปีที่อู่ถึง (ปีที่จะถึง) และ ปีหน้านูน (ปีหลังจากปีหน้า) ดังนี้

ค่าบอกปี

จะเห็นว่าจุดเวลาของเดือนและจุดเวลาของปีแบ่งออกได้เป็น ๕ จุดเท่ากัน คือ ปัจจุบัน ๑ จุด อดีต ๒ จุด และอนาคต ๓ จุด เมื่อเทียบกับจำนวนจุดเวลาของวันจะพบว่าจุดเวลาของวันมีจำนวนมากกว่า คือ มีทั้งสิ้น ๗ จุด มีจุดเวลาอดีต และจุดเวลาอนาคตเพิ่มขึ้นมาอย่างละ ๑ จุด ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าชาวไทยถิ่นใต้บ่งจุดเวลาของวันมากกว่าจะบ่งจุดเวลาของเดือนและปี

**๒.๒.๒ คำบอกวัน เดือน ปี ตามแนวคิดจุดเริ่มต้น และจุด
ปลาย**

นอกจากคำบอกวัน เดือน ปี ตามแนวคิดอดีต ปัจจุบัน และอนาคตแล้ว คำบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้ยังสามารถแบ่งตามแนวคิดจุดเริ่มต้น และจุดปลาย ด้วย ดังนี้

หัววัน	กลางวัน	-
ต้นเดือน	กลางเดือน	ปลายเดือน สิ้นเดือน
ต้นปี หัวปี	กลางปี	ปลายปี สิ้นปี ท้ายปี

จะเห็นว่าคำบอกเวลาเหล่านี้มีลักษณะคล้ายกัน คือ มีแนวคิดเกี่ยวกับจุดเริ่มต้นเหมือนกัน คำว่า หัว ซึ่งหมายถึงสิ่งแรกหรือจุดเริ่มต้นนั้นสามารถใช้ได้กับคำบอกวัน และคำบอกปี ส่วนคำบอกเดือนไม่สามารถใช้ได้ ในขณะที่คำว่า ต้น ซึ่งหมายถึงการเริ่มต้นเช่นเดียวกันนั้นก็ปรากฏได้เฉพาะกับคำบอกเดือน และคำบอกปีเท่านั้น การแสดงจุดกลางของเวลา ใช้คำว่า กลาง ได้ทั้งกับวัน เดือน และ ปี ส่วน จุดปลายนั้น พบเฉพาะการบอกเดือนและปี โดยการใช้นิพจน์ว่า ปลาย และ สิ้น กับเดือน ส่วน ปี นั้นใช้คำว่า ปลาย สิ้น และท้าย ได้ทั้ง ๓ คำ

๒.๒.๓ คำบอกวัน เดือน ปี ตามระบบปฏิทิน

๒.๒.๓.๑ คำบอกวัน

คำบอกวันตามระบบปฏิทินมี ๒ ประเภทใหญ่ คือ การบอกวันในรอบสัปดาห์ ได้แก่ วันจันทร์ วันคาร วันพุธ วันหัง วันศุกร์ วันเสาร์ และวันอาทิตย์ จากข้อมูลที่พบ จะเห็นได้ว่าการบอกวันในรอบสัปดาห์ในภาษาไทยถิ่นใต้มีลักษณะไม่แตกต่างจากในภาษาไทยถิ่นกลางมากนัก เพียงแต่ภาษาไทยถิ่นใต้จะมีการตัดพยางค์หน้าของคำหลายพยางค์ออกไปเท่านั้น ทั้งนี้อาจจะเป็นการนำคำบอกวันของภาษาไทยกลางมาใช้ในภาษาไทยถิ่นใต้ก็เป็นได้

การบอกวันตามระบบปฏิทินอีกประเภทหนึ่งได้แก่ การบอกวันในรอบเดือน สามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทย่อย คือ การบอกวันตามระบบจันทรคติ และการบอกวันตามระบบสุริยคติ

การบอกวันตามระบบจันทรคติแบ่งเดือนออกเป็นข้างขึ้นและข้างแรม เช่นเดียวกับในภาษาไทยกลาง ดังนี้

ข้างขึ้น มีการบอกวัน คือ ขึ้น + คำ + ๑ และ ขึ้น + เลข ๒-๑๕ + คำ

ข้างแรม มีการบอกวัน คือ แรม + คำ + ๑ และ แรม + เลข ๒-๑๕ + คำ

<u>ข้างขึ้น</u>		<u>ข้างแรม</u>	
ขึ้นคำหนึ่ง	ขึ้น ๒ คำ	แรมคำหนึ่ง	แรม ๒ คำ
ขึ้น ๓ คำ	ขึ้น ๔ คำ	แรม ๓ คำ	แรม ๔ คำ
ขึ้น ๕ คำ	ขึ้น ๖ คำ	แรม ๕ คำ	แรม ๖ คำ
ขึ้น ๗ คำ	ขึ้น ๘ คำ	แรม ๗ คำ	แรม ๘ คำ
ขึ้น ๙ คำ	ขึ้น ๑๐ คำ	แรม ๙ คำ	แรม ๑๐ คำ
ขึ้น ๑๑ คำ	ขึ้น ๑๒ คำ	แรม ๑๑ คำ	แรม ๑๒ คำ
ขึ้น ๑๓ คำ	ขึ้น ๑๔ คำ	แรม ๑๓ คำ	แรม ๑๔ คำ
ขึ้น ๑๕ คำ		แรม ๑๕ คำ	

วารสารภาษาและวรรณคดีไทย

การบอกวันตามระบบสุริยคติคิดแบ่งเดือนออกเป็น ๓๐ หรือ ๓๑ เช่นเดียวกับภาษาไทยกลาง เช่น วันที่ ๑ วันที่ ๒ และ วันที่ ๓ เป็นต้น

๒.๒.๓.๒ คำบอกเดือน

การบอกเดือนตามระบบจันทรคติกำหนดให้ ๑ ปีมี ๑๒ เดือน ได้แก่

เดือนอ้าย	เดือนยี่	เดือนสาม	เดือนสี่
เดือนห้า	เดือนหก	เดือนเจ็ด	เดือนแปด
เดือนเก้า	เดือนสิบ	เดือนสิบเอ็ด	เดือนสิบสอง

การบอกเดือนตามระบบสุริยคติในภาษาไทยถิ่นใต้แบ่งเดือนตามปฏิทินสากลจำนวน ๑๒ เดือน ได้แก่

เดือนมกร	เดือนกุมภา	เดือนมีนา	เดือนเมษา
เดือนพฤษภา	เดือนมิถุนา	เดือนกรกฎา	เดือนสิงหา
เดือนกันยา	เดือนตุลา	เดือนพฤศจิกา	เดือนธันวา

จะสังเกตได้ว่า คำบอกเดือนตามระบบสุริยคติในภาษาไทยถิ่นใต้นั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกับในภาษาไทยกลาง เพียงแต่ไม่มีคำลงท้ายว่า - คม - พันซ์ และ - ยน เท่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่าลักษณะเช่นนี้น่าจะเกิดจากการนำคำเรียกเดือนในภาษาไทยกลางมาใช้แล้วตัดพยางค์ให้สั้นลงตามลักษณะของภาษาไทยถิ่นใต้ที่มักตัดพยางค์ต่างๆ ในคำเพื่อให้สั้นที่สุดก็ได้

๒.๒.๓.๓ คำบอกปี

การบอกปีในภาษาไทยถิ่นใต้มี ๒ แบบ คือ การบอกปีตามรอบปีนักษัตร และการบอกปีตามศักราช

การบอกปีตามรอบปีนักษัตรเป็นรูปแบบดั้งเดิมและยังปรากฏใช้อยู่มากในหมู่ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ ส่วนคนรุ่นใหม่จะนิยมใช้การบอกปีตามศักราชมากกว่า การบอกปีตามรอบปีนักษัตรถือว่า ๑๒ ปีเป็น ๑ รอบ แต่ละปีจะเรียกตามชื่อสัตว์ที่เป็นเครื่องหมาย รวมเป็น ๑๒ ชื่อ แต่ละชื่อก็อาจเรียกแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการได้ ดังนี้

ปีชวด	-	ปีหนู	ปีหลู	-	ปีวัว
ปีขาล	-	ปีเสือ	ปีเถาะ	-	ปีกระต่าย
ปีโรง	-	ปีงูใหญ่	ปีเส็ง	-	ปีงูเล็ก
ปีเมีย	-	ปีม้า	ปีแม	-	ปีแพะ
ปีวอก	-	ปีลิง	ปีกา	-	ปีไก่
ปีจอ	-	ปีหมา	ปีกุน	-	ปีหมู

การบอกปีตามศักราชเป็นรูปแบบใหม่ที่ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากภาษาไทยกลาง เนื่องจากเป็นรูปแบบที่ผู้บอกภาษาทุกคนเห็นตรงกันว่าโดยปกติในชีวิตประจำวันจะไม่นิยมใช้รูปแบบนี้ มักจะใช้ตามปีนักษัตรมากกว่า แต่ผู้วิจัยพบว่ารูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่นิยมใช้ในหมู่คนรุ่นใหม่เกือบทั้งหมด การบอกปีตามศักราชในภาษาไทยถิ่นใต้โดยบอกตามพุทธศักราช มีลักษณะคือ ปี + (พ.ศ.) + ตัวเลข เช่น ปี ๒๕๔๙ ปี ๒๕๕๑ เป็นต้น

๒.๓ การบอกระยะเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้

ระยะเวลา (period of time) หมายถึง ช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งในกระแสเวลา ระยะเวลาจะแสดงช่วงเวลาที่สั้น ยาว หรือจำนวนของเวลา ซึ่งจะตอบคำถามว่า เวลาเท่าไร ได้ (สุยถาย หยุ, ๒๕๔๗)

การบอกระยะเวลานั้น-ยาวในภาษาไทยถิ่นใต้สามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ตามความสั้นยาวของเวลาได้ดังนี้

๒.๓.๑ การบอกระยะเวลาที่สั้นมาก ๆ

การบอกระยะเวลาที่สั้นมาก ๆ สามารถบอกได้ ๒ วิธี คือ บอกโดยการ
ใช้หน่วยสร้างบอกระยะเวลาต่าง ๆ และบอกโดยการใช้จำนวนต่าง ๆ ดังนี้

๒.๓.๑.๑ การใช้หน่วยสร้างบอกระยะเวลาที่สั้นมาก ๆ
มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- ก. คำบอกเวลาคำเดียว เช่น เดียว แปป พรึบ
- ข. คำบอกเวลา + คำจำนวนนับ เช่น แปปเดียว แพลมหนึ่ง^๕ แพลม
เดียว เดียวหนึ่ง
- ค. คำนำหน้าจำนวน + คำบอกเวลา เช่น สักเดียว
- ง. คำกริยา + คำจำนวนนับ เช่น ผลู๊ดเดียว^๖

๒.๓.๑.๒ การใช้จำนวนบอกระยะเวลาที่สั้นมาก ๆ^๗

เช่น

พรึบตาเดียว	ลัดนิ้วมือเดียว	วานไม่ทันร้อน
แหลงยังไม้ทันจบ	หม้อข้าวไม้ทันปลุง	ข้าวหม้อข้าวปลุง
หม้อข้าวไม้ทันคำ		

^๕ หน่วยสร้าง (construction) คือหน่วยทางไวยากรณ์ที่เป็นคำ วลี อนุพจน์ หรือ
ประโยค หน่วยสร้างแต่ละหน่วยอาจมีส่วนประกอบต่าง ๆ คำเป็นหน่วยสร้างที่สำคัญในภาษาที่
สามารถนำมาประกอบเป็นหน่วยสร้างที่ใหญ่กว่า เช่น วลี เป็นต้น (ชอุทัย หยุ, ๒๕๕๗)

^๖ แพลม ว.โผล่, ยื่น, แวบ (สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
๒๕๒๕: ๑๕๕) ในที่นี้หมายถึง แวบ

^๗ ผลู๊ด ว. มาก, ยิ่ง, ทันทีทันใด (เล่มเดียวกัน, หน้า ๑๕๑)

^๘ สำนวน หมายถึง ถ้อยคำที่เรียบเรียง, โฉกรรจ์, บางทีก็ว่า...; ถ้อยคำหรือข้อความที่
กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ (ราชบัณฑิตย-
สถาน, ๒๕๔๔: ๑๕๔๗)

๒.๓.๒ การบอกระยะเวลาที่สั้นไม่เกิน ๑ วัน

การบอกระยะเวลาที่สั้นไม่เกิน ๑ วัน สามารถบอกได้วิธีเดียว คือ โดยการใช้หน่วยสร้างต่างๆ ดังนี้

- ก. ค่าบอกเวลา + ค่าบอกเวลา เช่น ง่ายเช้า (ช่วงเช้า) ง่ายค่ำ (ช่วงค่ำ) ง่ายดึก (ช่วงดึก)
- ข. ค่าจำนวนนับ + ค่าบอกเวลา เช่น ค่อนวัน ค่อนคืน
- ค. ค่าหน้าจำนวน + ค่าบอกเวลา เช่น ทั้งเช้า ทั้งกาย (ช่วงใดช่วงหนึ่งของวัน อาจจะเป็นช่วงครึ่งวันเช้า หรือครึ่งวันบ่าย) ทั้งวัน
- ง. ค่ากริยา + ค่าบอกเวลา เช่น ช้ามวัน ช้ามคืน
- จ. ค่าบุพบท + ค่าบอกเวลา เช่น ตลอดวัน (ตลอดวัน) ตลอดคืน (ตลอดคืน) ตลอดค่ำ (ตลอดค่ำ)
- ฉ. ค่าเชื่อม + ค่าบอกเวลา เช่น วันยังค่ำ เช้าจดเย็น

๒.๓.๓ การบอกระยะเวลาที่ยาวไม่เกิน ๑ ชั่วโมงคน

การบอกระยะเวลาที่ยาวไม่เกิน ๑ ชั่วโมงคน สามารถบอกได้เพียงวิธีเดียว เช่นเดียวกับการบอกระยะเวลาที่สั้นไม่เกิน ๑ วัน กล่าวคือ บอกโดยการใช้หน่วยสร้างบอกระยะเวลาต่างๆ องค์ประกอบของการใช้หน่วยสร้างบอกระยะเวลาที่ยาวไม่เกิน ๑ ชั่วโมงคน มีดังนี้

- ก. คำนามคำเดียว เช่น อาโหยะ (ชั่วโมง)
- ข. ค่าจำนวนนับ + ค่าบอกเวลา เช่น หลายวัน หลายเดือน หลายปี
- ค. ค่าหน้าจำนวน + ค่าบอกเวลา เช่น ทั้งเดือน ทั้งปี
- ง. ค่าบอกเวลา + ค่าจำนวนนับ + ค่าบอกเวลา เช่น ช่วง ๒-๓ ปี
- จ. ค่าหน้าจำนวน + ค่าจำนวนนับ + ค่าบอกเวลา เช่น สัก ๕ เดือน

- ณ. คำจำนวนนับ + คำบอกเวลา + คำหลังจำนวน เช่น ๓ เดือนเหลือ (๓ เดือนกว่า)
- ข. คำกริยา + คำบอกเวลา เช่น เป็นเดือน เป็นปี
- ช. คำบุพบท + คำบอกเวลา เช่น ตลอดเดือน (ตลอดเดือน) ตลอดปี (ตลอดปี)
- ฅ. แล้ว...เล่า + คำบอกเวลา เช่น วันแล้ววันเล่า เดือนแล้วเดือนเล่า ปีแล้วปีเล่า

๒.๓.๔ การบอกระยะเวลาที่ยาวนานมากๆ เกินชั่วอายุคน

จากข้อมูลพบว่า การบอกระยะเวลาที่ยาวนานมากๆ เกินชั่วอายุคนมีเพียงแบบเดียวเท่านั้น คือ การใช้สำนวนต่างๆ มาบอกระยะเวลาที่ยาวนานมากๆ คำบอกเวลาเหล่านี้ส่วนใหญ่จะระบุเวลาที่แน่นอนไม่ได้ หรือบางคำก็เป็นการเปรียบเทียบที่ไม่สามารถเป็นจริงได้ แต่ก็ทำให้เห็นระยะเวลาที่ยาวนานได้ชัดเจนยิ่งขึ้น สำนวนเหล่านี้สามารถจำแนกได้ดังนี้

๒.๓.๔.๑ สำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับเวลาโดยตรง

เช่น

- ตลอดปีตลอดชาติ (ตลอดปีตลอดชาติ)
- นานนมถมกั๊ป (นานชั่วกั๊ปกั๊ป)
- ชั่วกั๊ปชั่วกั๊ป (นานมาก)
- ดาปีตาชาติ (ตลอดเวลา)
- สมัยด้าดัก (สมัยโบราณ นานมาแล้ว)
- แรกไหนไฉ่ (สมัยโบราณ นานมาแล้ว ระบุไม่ได้)

๒.๓.๔.๒ สำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ

เช่น

ต่อก่อนหินลอยน้ำ (เวลาอีกยาวนานมากไม่มีวันจะมาถึง)

ต่อแมงวอกเขาเต่างอกหนวด (เวลาอีกยาวนานมากไม่มีวันจะมาถึง)

๒.๓.๕.๓ ส่วนที่มีความหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
รอบตัวในชีวิตประจำวัน เช่น

ครกบดเหียน (นานมาก)

คราวสะก๊วย่าน^{๖๖}ปด^{๖๗} (นานมาแล้ว โบราณ)

แต่เกียงป่อง (ตั้งแต่สมัยที่ยังใช้ตะเกียงกระป๋อง - สมัยโบราณมาก)

สมัยถั่วหู (นานมาแล้ว โบราณ)

สมัยปิ้งพริก (นานมาแล้ว โบราณ)

๒.๓.๕.๔ ส่วนที่มีความหมายเกี่ยวกับคนและอายุ
ของคน เช่น

ครึ่งพระยาดากลากแล่น (นานมาแล้วสมัยโบราณ)

เจ็ดชั่วโคตร (ยาวนานมาก หลายชั่วอายุคน)

สมัยพระเจ้าเหา (โบราณ นานมาแล้ว)

สมัยพระเจ้าเหียนเต้ (โบราณ นานมาแล้ว)

ชั่วโหยะ (ตลอดกาล)

ส่วนเหล่านี้แสดงให้เห็นความหมายของระยะเวลาที่ยาวนานมากทั้งใน
สมัยอดีตและอนาคต โดยสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมและวิถีชีวิตประจำวันของผู้คน
รวมทั้งความคิดความเชื่อของคนในสังคมนั้นด้วย ดังจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

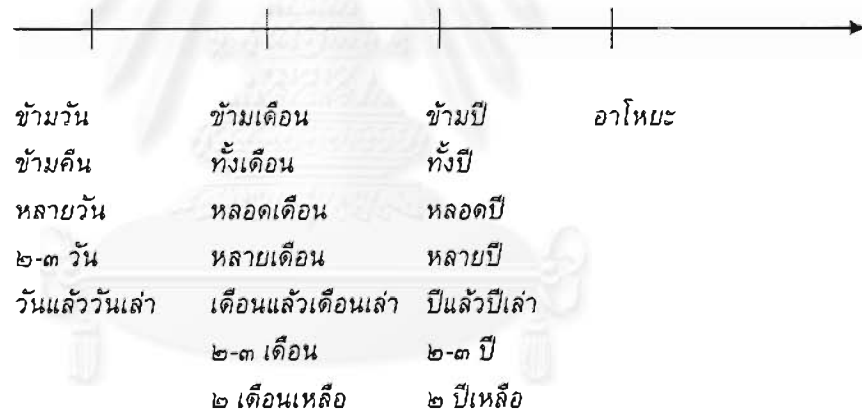
^{๖๖} สะก๊ น. ปุ้งกี (สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๒๕๒๕: ๒๘๐)

^{๖๗} ย่าน น. เถาวัลย์ (เล่มเดียวกัน, หน้า ๒๐๘)

^{๖๘} ปด น. รสสุคนธ์ มีหลายชนิด เช่น ปดเมลิน, ปดคาย, ปดแดง (เล่มเดียวกัน,
หน้า ๑๖๗)

แผนภูมิแสดงความสั้นยาวของเวลา ตั้งแต่ระยะเวลาสั้นมาก ๆ ถึงระยะเวลาที่ยาวไม่เกิน ๑ ชั่วโมงคน

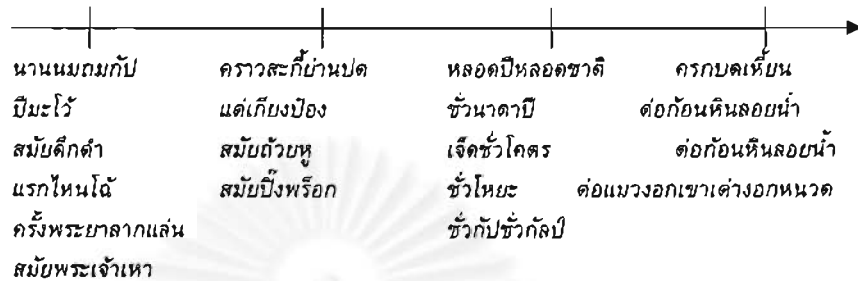
ระยะเวลาสั้นมากๆ

แผนภูมิแสดงการบอกเวลาที่ยาวมาก ๆ เกินชั่วอายุคน

ระยะเวลาที่ยาวนานมากๆ ในอดีต

ระยะเวลาที่ยาวมาก ๆ ในอนาคต

๒.๔ วัฒนธรรมและประเพณีของชาวไทยถิ่นใต้ที่สะท้อนจากคำบอกเวลา

๒.๔.๑ เวลาเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตและอาชีพ

จากข้อมูลที่ใช้ศึกษา ผู้วิจัยพบว่าคำบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้จำนวนมากเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตและอาชีพของผู้คนในชุมชนเป็นอย่างมาก สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม ดังจะเห็นได้จากคำบอกเวลาที่เกี่ยวข้องกับการทำนา การทำน้ำตาลโตนด การกรีดยาง รวมทั้งสภาพสังคมที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา ซึ่งเห็นได้จากคำบอกเวลาจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับวัด และพระสงฆ์^{๔๔}

๒.๔.๑.๑ คำบอกเวลาที่สะท้อนอาชีพและวิถีชีวิต

คำบอกเวลาเหล่านี้ส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นอาชีพเกษตรกร ชาวนา ชาวไร่ การทำสวนยางพารา และการทำน้ำตาลโตนด ดังตัวอย่าง

^{๔๔} ข้อมูลที่ใช้ศึกษาในบทความนี้ไม่ได้ครอบคลุมไปถึงภาษาที่ใช้พูดในชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลาม จึงทำให้ไม่มีคำบอกเวลาที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามอยู่เลย

พอบกขึ้นสูงเสาะ ^{๔๔}	(ช่วงเวลาที่ครอบครัวชาวนาชาวไร่ลุกขึ้นหุงหาอาหารรับประทานก่อนไปทำนาทำไร่ ประมาณ ๕.๐๐-๕.๓๐ น.)
พอไปล่ามงัว	(ช่วงเวลาที่ชาวนาพาวัวไปล่ามกลางทุ่งนา เพื่อให้เล็มหญ้าเป็นอาหาร มักเป็นช่วงเช้า เวลาประมาณ ๗.๐๐-๘.๐๐ น.)
พอก่ไถ	(ช่วงเวลาที่ชาวนาปลดไถออกจากวัวเพื่อให้วัวได้พัก และตนเองรับประทานอาหารเช้า มักเป็นเวลาประมาณเที่ยงวัน)
ลงไหนด	(ช่วงเวลาที่คนทำน้ำตาลโดนดขึ้นไปเก็บน้ำหวานลงมา ประมาณ ๙.๐๐ น.)
ขึ้นไหนด	(ช่วงเวลาที่คนทำน้ำตาลโดนดนำเอากระบอกลูไปแขวนไว้รองรับน้ำหวานเพื่อจะนำมาทำน้ำตาลในวันรุ่งขึ้น เวลาขึ้นประมาณ ๑๗.๐๐-๑๗.๓๐ น.)
พอไปโหลยาง ^{๔๕}	(ช่วงเวลาที่ชาวสวนยางพาราออกไปกรีดยาง ประมาณ ๒.๐๐-๔.๐๐ น.)
พอไปเก็บยาง	(ช่วงเวลาที่ชาวสวนยางพารานำน้ำยางที่เก็บมาได้ไปรีดเป็นแผ่นๆ เพื่อตากแห้งไปขาย ประมาณ ๑๑.๐๐ น.)

^{๔๔} เสาะ น. อาหารสำหรับกินรองท้อง (สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๒๕๒๕: ๒๙๐)

^{๔๕} โหล ก. ล้าง, รุ่ม เช่น เอามือโหลหน้า-เอามือรุ่มน้ำ. (สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๒๕๒๕: ๒๙๙) ในที่นี้หมายถึง กรีดยาง

๒.๕.๑.๒ คำบอกเวลาสะท้อนการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์
คำบอกเวลาเหล่านี้สะท้อนวิถีการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุสงฆ์
และกิจวัตรของพระภิกษุสงฆ์ เป็นต้น ดังตัวอย่าง

พระพาท่อครอง	(ช่วงเวลาที่พระภิกษุจะต้องมีผ้าครองอยู่เพื่อจะไปปฏิบัติกิจของสงฆ์ ตรงกับเวลาใกล้รุ่ง)
ลงโบสถ์	(ช่วงเวลาที่พระสงฆ์ทำพิธีสังฆกรรมประมาณ ๗.๐๐ น.)
พอพระยืนบาต	(ช่วงเวลาที่พระสงฆ์ออกบิณฑบาต ประมาณ ๕.๓๐-๗.๐๐ น.)
พอพระกลับบาต	(ช่วงเวลาที่พระสงฆ์กลับจากบิณฑบาต ประมาณ ๗.๓๐-๘.๐๐ น.)
พอพระฉันเช้า	(ช่วงเวลาที่พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า ประมาณ ๘.๐๐ น.)
หว่างเพล	(ช่วงเวลาสายๆ หลังพระฉันภัตตาหารเช้าก่อนฉันภัตตาหารเพล ประมาณ ๙.๐๐-๑๐.๐๐ น.)
น้องเพล ^๙	(ช่วงเวลาก่อนพระฉันอาหารเพลเล็กน้อยประมาณ ก่อน ๑๑.๐๐ น.)
พระตีโพน	(ช่วงเวลาก่อนที่พระจะฉันภัตตาหารเพล)
พอพระทำวัตรเย็น	(ช่วงเวลาที่พระสงฆ์ทำกิจของสงฆ์ในตอนเย็น ประมาณ ๑๘.๐๐ น.)

^๙ น้อง น. น้อง, โดยปริยายหมายถึง อ่อนกว่า, หย่อนกว่าสิ่งที่กล่าวถึง.

น้องเที่ยงว, ใกล้เที่ยง; น้องเพล ก็ว่า (สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัย-
ศรีนครินทรวิโรฒ ๒๕๒๕: ๑๕๐)

๒.๔.๒ เวลาสะท้อนวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของชาวไทยถิ่นใต้

๒.๔.๒.๑ คำบอกเวลาที่สะท้อนวัฒนธรรมและประเพณีทางพุทธศาสนา ดังนี้

ว่างเหี่ยมดา ^{๙๙}	(วันต่อจากวันมหาสงกรานต์หรือวันเนา เชื่อว่าเทวดาจะไม่ทำหน้าที่ปกปักรักษาในวันนี้ ถือเป็นวันว่างเทวดา ถือเป็นวันพักผ่อน ห้ามทำงานใดๆ)
เช้าษา	(ช่วงเช้าพรรษา)
หวัษา	(ช่วงเวลาที่พระสงฆ์เริ่มจำพรรษาใหม่ๆ)
ก่อนบุญ	(ช่วงเวลาก่อนที่จะมีเทศกาลเดือนสิบ)
เสร็จบุญ	(วันที่เสร็จสิ้นการทำบุญวันสารทเดือนสิบ)
หน้าดอก ^{๙๙}	(ช่วงเวลาใกล้ฤดูกาลเข้าพรรษาจนถึงช่วงออกพรรษา)
หน้าฐิน	(ช่วงเวลาที่มีการทอดกฐินหลังจากออกพรรษาไปอีก ๑ เดือน)
หน้าต้ม ^{๙๙}	(ช่วงเวลาที่พระออกพรรษาและช่วงเทศกาลชักพระ)
ยามแห่ศพ	(เวลาที่นิยมแห่ศพไปเผา ประมาณ ๑๓.๐๐ น.)

๒.๔.๒.๒ คำบอกเวลาที่สะท้อนการแสดงและกีฬาพื้นบ้าน
คำบอกเวลาที่สะท้อนการแสดงและกีฬาพื้นบ้านในภาษาไทยถิ่นใต้ที่พบมากได้แก่ คำบอกเวลาที่เกี่ยวกับการแสดงหนังตะลุง และการชนไก่ ดังนี้

^{๙๙} เหี่ยมดา น. เทวดา; เทดา ก็ว่า. (เล่มเดียวกัน, หน้า ๑๔๖)

^{๙๙} ดอก น. ข้าวดอก (สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๒๕๒๕: ๑๑๙)

^{๙๙} ต้ม น. ข้าวต้มลูกโยน (เล่มเดียวกัน, หน้า ๑๑๙)

การแสดงหนังตะลุง

แต่หัวโหม่ง ^{**}	(ช่วงเวลาที่เริ่มเล่นหนังตะลุง จะมีการประโคมดนตรี ซึ่งมีโหม่งเป็นเครื่องดนตรีสำคัญ ประมาณ ๒๐.๓๐ น. เป็นต้นไป)
หนังลงโรง	(ช่วงเวลาที่มีการโหมโรงหนังตะลุง ประมาณ ๒๐.๓๐ น.)
ออกฤๅษี	(ช่วงเวลาที่หนังตะลุงแสดงการบูชาครู ประมาณ ๒๑.๓๐ น.)
หนังออกรูปหน้าบาท	(ช่วงเวลาที่ใช้รูปชายหนุ่มทรงเครื่องกษัตริย์ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของนายหนังว่าบทขอที่ตั้งโรง ประมาณ ๒๒.๐๐-๒๒.๓๐ น.)
หนังตั้งนามเมือง	(ช่วงเวลาที่หนังตะลุงบรรยายลักษณะทั่วไปของเมือง ความเจริญ การปกครอง ทุกข์สุขของราษฎร และลงท้ายด้วยภัยพิบัติหรือความทุกข์ร้อนของพระราชา ประมาณ ๒๒.๓๐ น.)
หนังเริ่มเล่นเรื่อง	(ช่วงเวลาที่หนังตะลุงเริ่มเข้าสู่เรื่อง ประมาณ ๒๒.๓๐ น.)
หนังกินเหนียว	(ช่วงเวลาที่หนังพักครึ่งเวลา ประมาณ ๒.๐๐ น.)

การชนไก่

อัน	(ช่วงเวลายกหนึ่งของการชนไก่โดยกำหนดจากการใช้ฝ่าฟันเป็นเกลียวจุดไฟหรือใช้กะลาเจาะรู ลอยน้ำ เมื่อกะลาลอยครั้งหนึ่งนับเป็นอัน ๑ อัน ประมาณ ๑๕-๒๐ นาที)
-----	---

^{**} โหม่ง น. โหม่ง (สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๒๕๒๕: ๒๕๘)

๒.๕ โลกทัศน์ของชาวไทยถิ่นใต้ที่สะท้อนจากคำบอกเวลา

๒.๕.๑ เวลาที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ คน และ สัตว์

จากกลุ่มคำบอกจุดของเวลาภายใน ๑ วัน คำบอกวัน เดือน ปี และ คำบอกระยะเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้ตั้งที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นแสดงให้เห็นโลกทัศน์อย่างหนึ่งที่ชัดเจนของชาวไทยภาคใต้ว่าชาวไทยภาคใต้มีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น พระอาทิตย์ พระจันทร์ ดวงดาว ผู้คนรอบข้าง รวมทั้งสัตว์ต่างๆ การที่ในภาษาไทยถิ่นใต้มีคำบอกเวลาที่เกี่ยวข้องกับพระอาทิตย์จำนวนมากนั้นแสดงให้เห็นโลกทัศน์ของชาวไทยถิ่นใต้ว่ามีความผูกพันกับดวงอาทิตย์ มองว่าดวงอาทิตย์เป็นสิ่งที่สำคัญมากในชีวิตประจำวัน จึงได้ใช้อาศัยการเคลื่อนที่ของดวงอาทิตย์ ลักษณะของแสงสว่าง รวมทั้งอุณหภูมิที่เป็นผลจากดวงอาทิตย์มาช่วยในการบอกเวลา การเปลี่ยนแปลงของดวงอาทิตย์ทั้งด้าน การเคลื่อนที่ ระดับแสงสว่าง และระดับอุณหภูมิเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นระบบ ทำให้สามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการบ่งเวลาที่ไม่ว่าจะเจาะจงได้ นอกจากนี้ ชาวไทยถิ่นใต้ยังบอกเวลาด้วยพระจันทร์ และดวงดาวด้วย แสดงให้เห็นว่าชาวไทยถิ่นใต้มีความสนใจธรรมชาติรอบตัวอยู่ไม่น้อย

นอกจากนี้ คำบอกเวลาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคนและสัตว์ต่างๆ ยังแสดงให้เห็นโลกทัศน์ของชาวไทยถิ่นใต้ว่าพฤติกรรมหรือกิจวัตรเหล่านี้มีความสำคัญและสัมพันธ์กับเวลาเช่นเดียวกัน การสังเกตพฤติกรรมของสัตว์เลี้ยงต่างๆ เช่น ไก่ วัวควาย หมู และสุนัข รวมทั้งสัตว์ป่าอื่นๆ เช่น ไก่ป่า จักจั่น แสดงให้เห็นความผูกพันของคนและสัตว์กันอย่างใกล้ชิด จนสามารถสังเกตเห็นพฤติกรรมที่สัตว์เหล่านั้นทำประจำและนำมาใช้เป็นคำบอกเวลาได้

คำบอกเวลาที่เกี่ยวกับกิจวัตรของพระสงฆ์ก็แสดงให้เห็นถึงมุมมองของชาวไทยถิ่นใต้ว่าผูกพันกับพุทธศาสนาและพระสงฆ์อย่างแน่นแฟ้น คำบอกเวลาจำนวนที่เกี่ยวกับพระสงฆ์ เช่น คำบอกเวลาเกี่ยวกับการฉันอาหาร และการบิณฑบาต สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของชาวไทยถิ่นใต้เกี่ยวกับบทบาทของพระภิกษุสงฆ์ใน

พระพุทธศาสนาที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนในชุมชนว่าพระภิกษุสงฆ์เป็นบุคคลที่สำคัญ และมีวัตรปฏิบัติที่เป็นระเบียบงดงาม

๒.๕.๒ เวลาที่มีลำดับแบบอดีต ปัจจุบัน อนาคต

คำบอกเวลา เช่น วันนี้ แรกๆ ต่อเข้า ฯลฯ ซึ่งแสดงความหมายบอกเวลาในปัจจุบัน เวลาในอดีต และเวลาในอนาคตนั้นแสดงให้เห็นมุมมองทางด้านเวลาของชาวไทยถิ่นใต้ว่ามีการมองเวลาเป็นเส้น หรือเป็นกระแส มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุด เวลาที่เกิดก่อนเวลาในปัจจุบันหรือจุดของเวลาที่ใช้อ้างอิงจัดเป็นอดีต เวลาที่เกิดหลังเวลาในปัจจุบันหรือจุดของเวลาที่ใช้อ้างอิงจัดเป็นอนาคต

๒.๕.๓ เวลาใน ๑ วันสามารถแบ่งออกเป็นส่วนๆ ได้ เวลากลางวันและกลางคืนไม่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน

การแบ่งช่วงเวลาใน ๑ วันออกเป็น ๑๒ ส่วนเท่าๆ กัน ทั้งกลางวันและกลางคืนแสดงให้เห็นโลกทัศน์ของชาวไทยถิ่นใต้ว่าเวลาเป็นสิ่งที่แบ่งออกเป็นส่วนๆ ได้เช่นเดียวกับสิ่งของที่จับต้องได้อื่นๆ ระบบการแบ่งเวลา ๑ วันออกเป็นเวลา ๑-๑๒ มีลักษณะคล้ายคลึงกับภาษาไทยกลาง หากแต่ภาษาไทยกลางมีการแบ่งเวลาที่ละเอียดมากกว่า และมีการแยกอย่างชัดเจนระหว่างคำบอกเวลากลางวันและคำบอกเวลากลางคืน กล่าวคือ ในภาษาไทยกลาง โลกของเวลาภายใน ๑ วันนั้นอาจแบ่งได้เป็น ๒ ส่วน คือ กลางวันและกลางคืน โดยแต่ละส่วนนั้นแบ่งย่อยเป็น ๑๒ ซีก ผู้พูดภาษาไทยกลางโดยเฉพาะผู้สูงอายุมีมุมมองในการแบ่งเวลาละเอียดกว่า คือ แบ่ง ๑ วันออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่กลางวันและกลางคืน จากนั้นจึงแบ่งกลางวันและกลางคืนออกเป็น ๔ ซีกใหญ่เท่ากัน โดยแต่ละซีกแบ่งแยกออกเป็น ๖ ซีกเล็ก นอกจากนี้ ในภาษาไทยกลางยังมีระบบ ๑-๑๒ และระบบ ๑-๒๔ อีกด้วย (ฮุยถาย หยู, ๒๕๔๗: ๑๒๖) ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การที่ในภาษาไทยถิ่นใต้มีระบบการบอกเวลาเป็นระบบ ๑-๑๒ และใช้คำว่า ดี เหมือนกันทั้งกลางวันกลางคืนนั้นแสดงให้เห็นว่า การบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้มีความละเอียดในการแบ่งเวลาออกเป็นส่วนๆ น้อยกว่าในภาษาไทยกลาง อาจจะสะท้อนโลกทัศน์ของ

ชาวไทยถิ่นใต้ว่าเป็นสังคมที่เรียบง่ายกว่าสังคมไทยกลาง โดยเฉพาะสังคมเมืองหลวง ทำให้ไม่จำเป็นต้องบ่งจุดของเวลาให้ละเอียดมากนัก รวมทั้งไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องเวลาว่าเป็นเรื่องที่สำคัญในชีวิตประจำวันมากเท่ากับในสังคมเมืองใหญ่ที่เป็นสังคมเศรษฐกิจและสังคมอุตสาหกรรมซึ่งมีการแข่งขันกันอย่างสูง

๒.๕.๔ เวลาเป็นสิ่งที่หมุนเวียนไปตลอดโดยไม่หยุดนิ่ง

การบอกเวลาและคำบอกเวลาตามระบบปฏิทินสะท้อนโลกทัศน์ของชาวไทยถิ่นใต้ที่มีต่อเวลาว่าเป็นสิ่งที่มีการเคลื่อนที่หมุนเวียนไปโดยไม่หยุดนิ่ง คือแต่ละวันจะหมุนไปจากเช้า เที่ยง บ่าย เย็น ค่ำ ดึก จากวันที่ ๑ ถึง ๓๐ หรือ ๓๑ จากขึ้น ๑ ค่ำ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำ แล้วเป็นแรม ๑ ค่ำ แต่ละปีก็จะเริ่มด้วยเดือนอ้าย หรือเดือนมกราคม หมุนเวียนไปจนถึงเดือนธันวาคมแล้วกลับมาเป็นเดือนมกราคมอีก และแต่ละปีก็หมุนเวียนจากปีแรกคือปีหนูหรือปีชวด ไปจนถึงปีที่ ๑๒ คือปีกุนหรือปีหมูซึ่งถือว่าครบ ๑ รอบนักษัตร จากนั้นจึงเริ่มปีชวดหรือปีหนูเป็นปีที่ ๑ อีกครั้ง หมุนเวียนอย่างนี้ไปเรื่อยๆ

๓. บทสรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องคำบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้สอดคล้องกับสมมติฐานของงานวิจัยที่ว่า ภาษาไทยถิ่นใต้มีคำบอกเวลาที่หลากหลาย และคำบอกเวลาเหล่านี้สามารถสะท้อนวัฒนธรรมและโลกทัศน์ของชาวไทยถิ่นใต้ได้ดังนี้

คำบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้สามารถแบ่งได้เป็น ๓ ประเภทใหญ่ ได้แก่ คำบอกจุดของเวลาภายใน ๑ วัน คำบอกวัน เดือน ปี และคำบอกระยะเวลาสั้นยาว ประเภทแรก คำบอกจุดของเวลาภายใน ๑ วันมีวิธีการบอกโดยอาศัยการสังเกตธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ทั้งการเคลื่อนที่ ระดับแสงสว่าง และอุณหภูมิของดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และดวงดาว นอกจากนี้ยังมีคำบอกเวลาโดยการสังเกตพฤติกรรมของคน เช่น กิจวัตรประจำวันของพระภิกษุสงฆ์ และการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคม คำบอกเวลาที่เกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของสัตว์ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนในสังคม โดยเฉพาะ ไก่ นก วัว

ควาย หมู และสุนัข เป็นต้น รวมทั้งคำบอกจุดของเวลาโดยระบบตัวเลข ๑-๑๒ คือ ดี + เวลา ด้วย ส่วนประเภทที่สอง คือ คำบอกวัน เดือน ปี ในภาษาไทย ถิ่นใต้ สามารถแบ่งออกเป็นระบบย่อย ๓ ระบบได้แก่ คำบอกวัน เดือน ปี ตามแนวคิดอดีต ปัจจุบัน และอนาคต คำบอกวัน เดือน ปี ตามแนวคิดจุดเริ่มต้น และจุดปลาย และ คำบอกวัน เดือน ปี ตามระบบปฏิทิน คำบอกเวลาในภาษาไทย ถิ่นใต้ประเภทที่สาม คือ คำบอกระยะเวลาสั้นและระยะเวลายาว ซึ่งสามารถแบ่ง โดยใช้หน่วยสร้างต่างๆ ประกอบเข้าด้วยกัน และการใช้สำนวนเพื่อสื่อความหมาย แบบเปรียบเทียบ การบอกระยะเวลาเวลายาวในภาษาไทยถิ่นใต้แบ่งย่อยได้เป็น ๕ ประเภท ได้แก่ การบอกระยะเวลาที่สั้นมากๆ การบอกระยะเวลาที่สั้นไม่เกิน ๑ วัน การบอกระยะเวลาที่ยาวไม่เกิน ๑ ชั่วโมง และการบอกระยะเวลาที่ยาวมาก หลายชั่วโมง

คำบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้สามารถสะท้อนวัฒนธรรมและประเพณีและการละเล่นของชาวไทยถิ่นใต้ได้เป็นอย่างดีในแง่ที่ว่า เวลาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ การดำเนินชีวิตและอาชีพ เช่น การดำเนินชีวิตของสงฆ์และฆราวาส อาชีพ การทำนา กรีดยาง และการทำน้ำตาลโตนด นอกจากนี้ เวลายังสะท้อนวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ของชาวไทยถิ่นใต้ ทั้งประเพณีทางพระพุทธศาสนา เช่น ประเพณี เข้าพรรษา การทำบุญวันสารทเดือนสิบ ประเพณีสงกรานต์ และงานศพ เป็นต้น ส่วนการแสดงและการละเล่นของชาวไทยถิ่นใต้ที่สะท้อนจากคำบอกเวลา ได้แก่ การเล่นหนังตะลุง และการชนไก่ เป็นต้น

โลกทัศน์ของชาวไทยถิ่นใต้ที่สะท้อนจากคำบอกเวลาแสดงให้เห็นว่า ชาวไทยถิ่นใต้มีมุมมองต่อเวลาในหลายรูปแบบ กล่าวคือ มองว่าเวลาความสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ คน และสัตว์ เวลามีลำดับแบบอดีต ปัจจุบัน อนาคต รวมทั้งเวลาใน ๑ วันสามารถแบ่งออกเป็นส่วนๆ ได้ เวลากลางวันและ กลางคืนไม่มีการแยกจากกันอย่างชัดเจน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องคำบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้ดังได้กล่าว ไปแล้วข้างต้น ทำให้เห็นมุมมองเกี่ยวกับเวลาของชาวไทยถิ่นใต้ทั้งที่เหมือนและต่าง จากชาวไทยภาคกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสภาพสังคมที่แตกต่างกันทั้งในด้านวิถี

ชีวิตความเป็นอยู่ สภาพธรรมชาติแวดล้อมรอบตัว สภาพสังคม และความเจริญทางเทคโนโลยีต่างๆ

นอกจากนี้ การศึกษาเรื่องคำบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นใต้ในบทความนี้ยังอาจเป็นงานที่ให้มุมมองของคำบอกเวลาที่ใช้สืบทอดกันมาแต่อดีต บางคำก็ปรากฏใช้แต่ในหมู่ผู้ใหญ่ หรือคนที่สูงอายุเท่านั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากได้มีการทำวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับคำบอกเวลาที่คนรุ่นใหม่ใช้กันในปัจจุบันก็จะทำให้เห็นโลกทัศน์และมุมมองของคนในสังคมได้รอบด้านมากขึ้น รวมทั้งยังอาจทำให้เห็นสภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้ดียิ่งขึ้นด้วย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

นาวรرن พันธ์เมธา. (๒๕๒๗) *ไวยากรณ์ไทย*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.

น้อมนิจ วงศ์สุทธิธรรม. (๒๕๑๕) *คำบอกเวลาในภาษาไทย*, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิจิณต์ ภาณุพงศ์. (๒๕๒๐) *โครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์*, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (๒๕๒๕) *พจนานุกรมภาษาไทยถิ่นใต้ พุทธศักราช ๒๕๒๕*, กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.

อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (๒๕๓๙) *หลักภาษาไทย*, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ชุยถาย หยู. (๒๕๔๗) *'การศึกษาเปรียบเทียบการบอกเวลาในภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาอังกฤษ'*, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันวิทยบริการ

๑๙๔

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย